"הלא זאת היא עבודת הקודש": לימוד הגמרא

דף מקורות לתלמיד · אגרות הראי"ה · עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך המקורות. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

המקורות

מקור 1: שיעור בכל יום

הרב קוק כותב לבנו, הרצי"ה, שלימד אז צעירים:

> "ואל יקטן נא בעיניך ערך של שיעור גפ"ת [שיעור בגמרא, פירוש רש"י ותוספות] מסודר בכל יום ויום. ראה נא יקירי לעבד את השיעור בהתענינות, הלא זאת היא עבודת הקודש, שגדולי ישראל בכל הדורות נתנו את נפשם עליו."

אגרות הראי"ה, כרך ד', אגרת אי · ג' שבט תר"פ

מילים: גפ"ת - גמרא, פירוש רש"י ותוספות; לעבד את השיעור - להכין אותו ולעבוד עליו

שאלות למחשבה:

1. הרצי"ה כבר היה אז תלמיד חכם גדול. למה לדעתכם אביו מזכיר לו "ואל יקטן נא בעיניך"?
2. מה ההבדל בין ללמוד שיעור "בהתענינות" לבין ללמוד אותו כי צריך?
3. גדולי ישראל "נתנו את נפשם" על לימוד הגמרא. מה זה אומר על הדף שאנחנו לומדים היום?

מקור 2: מה משמח את הלב

בהמשך אותה אגרת:

> "למוד הגמרא, וברור ההלכה, ונטית המשא ומתן של הפלפול וההערה הישרה המחדדת. המשמחת את הלב וממשכת את [את] הנפש לחבת התורה."

אגרות הראי"ה, כרך ד', אגרת אי · ג' שבט תר"פ

מילים: משא ומתן - הדיון בסוגיה: קושיות, תירוצים וראיות; הפלפול - עיון חריף, שבודק כל סברה; ממשכת - מושכת; לחבת התורה - לאהבת התורה

שאלות למחשבה:

1. הרב קוק מונה כמה חלקים בלימוד הגמרא. איזה מהם אתם הכי אוהבים, ואיזה הכי קשה לכם?
2. לפי הרב קוק, מה בלימוד משמח את הלב? האם הרגשתם פעם שמחה כזאת בלימוד?
3. "הערה ישרה" היא שאלה טובה. נסו לנסח הערה כזאת על הסוגיה שאתם לומדים עכשיו.

מקור 3: הבסיס

הרב קוק, שאהב מאוד את המחשבה והאמונה, מוסיף:

> "ותזהר נא מלהמשך יותר מדאי בעת הלמודי בעניני מחשבות מופשטות. אע"פ שאין ערוך ליקרת ערכן, וע"י הבסיס הקדוש הזה המסומן בד"א של הלכה. ["אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח)] תעלה בידך בע"ה ג"כ השאיפה האידיאלית"

אגרות הראי"ה, כרך ד', אגרת אי · ג' שבט תר"פ

מילים: מופשטות - רעיוניות, שאינן נוגעות למעשה; אע"פ שאין ערוך ליקרת ערכן - אף על פי שערכן גדול מאוד; ד"א של הלכה - "ארבע אמות של הלכה" (ברכות ח, א); בע"ה - בעזרת ה'; ג"כ - גם כן

שאלות למחשבה:

1. למה דווקא הרב קוק, שכתב כל כך הרבה על אמונה ומחשבה, מזהיר את בנו לא להימשך אחריהן בשעת השיעור?

2. מה הקשר בין "בסיס" לבין "שאיפה אידיאלית"? תנו דוגמה מתחום אחר בחיים.

3. האם לימוד הגמרא הוא בעיניכם "בסיס"? למה?

מקור 4: גם אני הייתי צריך

הרב קוק כותב לאחיו הצעיר, ר' שאול חנה, שלמד בסמרגון:

> "למגמר ולמסבר [ללמוד ולהסביר – על פי לשון התלמוד (למיגמר, למיסבר)] לחזור על למודך בחשק ואהבה, לקנות ידיעה שלמה, בגמפ"ת כסדרן, [בגמרא, פירוש רש"י ותוספות, כסדרן] לעשות העיקר עיקר והטפל טפל. כי לא ראיתי חכם גדול באמת כ"א מאותם שמשימים עיקר עסקם בתלמוד וראשונים, ללמוד ולחזור כסדרן ממש, ביחוד בראשית ביכורי הילדות. סלח לי אחי אהובי, יוכל להיות שאינך צריך התעוררות כזאת, אלא מתוך שאני זכור שהייתי צריך לכמו אלה, בימי חרפי, [איוב כט, ד] רחש לבבי אלה הדברים"

אגרות הראי"ה, כרך א', אגרת ה · ליל יום ד', פרשת יתרו (תרנ"ז, בויסק)

מילים: למגמר ולמסבר - ללמוד ולהבין (ארמית); גמפ"ת - גמרא, פירוש רש"י ותוספות; כ"א - כי אם, אלא; בימי חרפי - בימי צעירותי; רחש לבבי - יצאו מלבי

שאלות למחשבה:

1. הרב קוק מודה שגם הוא, בצעירותו, היה צריך התעוררות ללימוד. מה זה מלמד אתכם?

2. "לעשות העיקר עיקר והטפל טפל" - מה העיקר ומה הטפל בלימוד שלכם?

3. שימו לב לסגנון: "סלח לי אחי אהובי". איך הרב קוק נותן עצה בלי להטיף?

מקור 5: ואם לא מרגישים כלום?

תלמיד חכם בירושלים שאל את הרב קוק איך להתחזק בעבודת ה' בשמחה ובגבורה. הרב קוק כותב לו:

> "כי זה פשוט הוא, שגם הירוד שבאנשים אם יציעו לפניו שיכול הוא בכל עת לעשות חסד על כל העולם כולו, הכולל בתוכו כ"כ הויות עד אין תכלית, יתעורר בשמחה ובגבורה לעשות טוב, וכל העצלות והרפיון אינו בא כ"א מחוסר אמנה בגודל הטוב שעושים ממש עם כל היקום בעסק התורה"

אגרות הראי"ה, כרך א', אגרת שא · כ"ב אייר תר"ע - יפו

מילים: הירוד שבאנשים - האדם הפשוט ביותר; כ"כ הויות - כל כך הרבה נבראים; כ"א - כי אם, אלא; אמנה - אמונה; היקום - כל המציאות

שאלות למחשבה:

1. לפי הרב קוק, מאיפה באה העצלות בלימוד? האם אתם מסכימים?

2. אם הייתם יודעים בוודאות שכל דף גמרא שאתם לומדים עושה טוב לעולם כולו, האם זה היה משנה משהו?

3. הרב קוק לא מבטיח שנרגיש את הטוב שאנחנו עושים. מה זה אומר על לימוד ביום שבו "לא מרגישים כלום"?

הרב שלמה אבינר: מדוע ללמוד גמרא

הרב שלמה אבינר מסביר שהגמרא היא "שימוש תלמידי חכמים" של המשנה: היא מבררת את הטעמים ומיישבת את הסתירות. מי שאינו מבין את הטעם יודע רק פרטים, ואילו הגמרא מקנה חכמה - "שכל של תורה", שמתחבר לשרשרת של הרב ורבו עד מעמד הר סיני. לכן צריך ללמוד גם מפי רב, ולא רק מתוך ספרים. לדבריו, לימוד הגמרא מקנה יראת שמים בדרך עקיפה, גם כשהלומד אינו מרגיש בכך, ולכן רוב האנשים צריכים לצדו גם ספרי אמונה ומוסר.

לדברי הרב אבינר במלואם (אבינרפדיה): https://shlomo-aviner.net/content/4264

מתוך "למורים ולמחנכים" באתר מפתח אגרות הראי"ה - igrot.shlomo-aviner.net/morim/gemara-avodat-hakodesh